

Anul XXI (serie nouă), nr. 4 (84) 2024

Mesager bucovinean

Revistă de cultură pentru bucovinenii de pretutindeni

Bucovina multiculturală Compozitorul Isidor Vorobchievici și arborele său genealogic

CERNĂUȚI – BUCUREȘTI – RĂDĂUȚI – CHIȘINĂU

Editor:

Societatea pentru Cultura și Literatură Română în Bucovina,
în parteneriat cu Centrul Cultural Român "Eudoxiu Hurmuzachi"
din Cernăuți și Asociația Social-culturală "Bucovina" din Chișinău

Director onorific:

Arcadie SUCEVEANU

Director:

Prof. univ. dr. Liviu-George MAHA

Redactor-sef:

Ștefan HOSTIUC

**Colgiul
de redacție:**

Prof. univ. dr. Mircea A. DIACONU (Suceava)
Prof. univ. dr. Ștefan PURICI (Suceava)
Dr. habil. Constantin UNGUREANU (Suceava)
Conf. dr. Cristina PALADEAN (Cernăuți)
Av. dr. Eugen PATRAȘ, senior editor (Cernăuți)
Jurnalist Maria TOACĂ (Cernăuți)
Arhivist Dragoș OLARU (Cernăuți)
Prof. Nicolai COSTAȘ (Cernăuți)
Dr. Irina VASILE AIRINEI (București)
Ing. Mihai ONCIUL (București)
Ing. Mircea IRIMESCU (Rădăuți)
Prof. Carmen ANDRONACHI (Rădăuți)
Dr. Marian OLARU (Rădăuți)
Publicist Malina ANIȚOAEI (Rădăuți)
Dr. Ion BOTOȘ (reg. Transcarpatică)
Prof. Zinaida PINTEAC (reg. Odesa)

**Design/
Tehnoredactare:**

Angela BASARABA,
Maria COSTAȘ

Adresa redacției:

Rădăuți, Piața Unirii nr. 67, c. 35-38, cod poștal 725400

Adresa electronică:

mesager.bucovinean@gmail.com

Bun de tipar:

2024

Apărut:

2024

Tipărit la:

DRUK-ART

Tiraj:

500 exemplare

ISSN 1841-0499

Răspunderea pentru conținutul textelor publicate în revistă
aparține în exclusivitate autorilor.

DEPARTAMENTUL PENTRU
ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Proiect finanțat de Departamentul
pentru Românii de Pretutindeni

Această revistă a fost tipărită cu sprijinul De-
partamentului pentru Românii de Pretutindeni,
<https://dprp.gov.ro/web/>

Conținutul acestei reviste nu reprezintă poziția
oficială a Departamentului pentru Românii de
Pretutindeni

SE DIFUZEAZĂ GRATUIT

Ediitorial

Ștefan HOSTIUC, Neamul Vorobchievicilor și multiculturalismul
Bucovinei de odinioară 3

Bucovina multiculturală

Manuela NICOLAE-POSESCU, Arborele genealogic al neamului Vorobchievici 4

Constantin-Ciprian CURCĂ-ATUDOSIEI, Isidor Vorobchievici,
un eminent compozitor, poet și profesor 21

Olexandr POPOVICI, Fenomenul Isidor Vorobchievici 43

Олександр ПОПОВИЧ, Феномен Сидора Воробкевича 43

Manuela NICOLAE-POSESCU, Fețe bisericești din neamul bucovinean
al Vorobchievicilor 51

Elena PINTILEI, Isidor Vorobchievici și mișcarea muzicală din Bucovina 62

Mușat GHEORGHIAN, Ultimul drum al arhiereului Ipolit Vorobchievici 68

Epistelar

George-Traian VOROBCHIEVICI, File din arhiva Traian Vorobchievici
(Correspondență inedită) 70

Proză

Octav VOROBCHIEVICI, Cantonament în Ucraina (fragment) 75

Note de călătorie

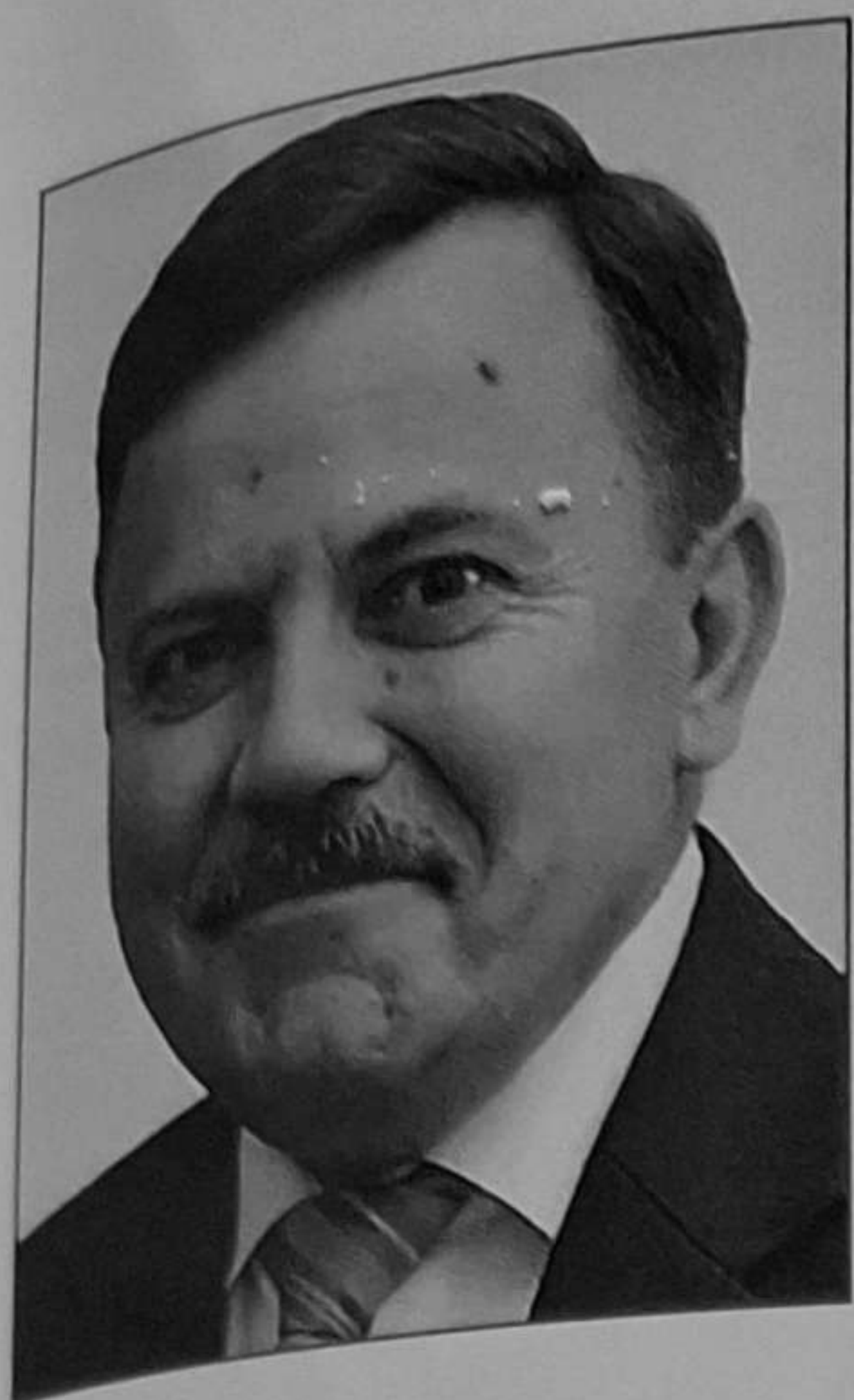
Dragoș OLARU, La Zeleneu, pe urmele lui Ovid Țopa 80

Restituiri

Mircea STREINUL, Cazul profesorului Ipatie Hrisant
Capitolul II. Zăpadă la Cernăuți 90

Vitrina editorială

Reporter MB, Cărți editate de Centrul Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”
din Cernăuți 95

Олександр ПОПОВИЧ
Феномен Сидора Воробкевича

Olexandr POPOVICI
Fenomenul Isidor Vorobchievici

Сидір (Ізидор) Воробкевич (5(17).05.1836-5(18).09.1903) – феноменальне явище в історії української культури і, зокрема, Буковини другої половини XIX ст. Його творчі вияви багатогаспектні – письменник (поет, прозаїк, драматург), композитор, хоровий диригент, фольклорист, журналіст. Він залишив вагомий слід в педагогічній та душпастирській діяльності. Суспільні погляди, письменницький та композиторський талант буковинця формувалися в полікультурному середовищі – під впливом української та румунської народної творчості, австро-німецького освітнього середовища, європейської музичної культури та літератури. З діда-прадіда виховувався за канонами православного віровчення.

Домінуючим у творчій долі С. Воробкевича виявився український чинник: українська історія, звичаї та традиції, мова. Він розпочав свою діяльність на початку 60-х років XIX ст., коли на арені української культури були вже славні попередники – письменники І. Котляревський, Т. Шевченко, М. Шашкевич, а на Буковині заявив про себе як український белетрист його сучасник Ю. Федькович. Серед українських композиторів були відомі імена Д. Бортнянського та М. Вербицького. Орієнтація на українську культуру насамперед дала можливість С. Воробкевичу стати разом з Ю. Федьковичем зачинателем українського літературного процесу на Буковині та першим національним композитором краю.

Isidor Vorobchievici (5(17).05.1836–5(18).09.1903) este un fenomen în istoria culturii ucrainene și, în special, în cultura Bucovinei din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Polivalența creației sale impresionează – scriitor (poet, prozator, dramaturg), compozitor, dirijor de cor, folclorist, ziarist. El a lăsat o urmă de neșters pe țărm pedagogic și pastoral. Concepțiile sociale, talentul de scriitor și compozitor s-au format într-un mediu multicultural, sub influența creației populare ucrainene și românești, a culturii și literaturii muzicale europene și în spiritul educației austro-germane. Învățăturile credinței ortodoxe i-au fost altoite din moși-strămoși.

Factorul ucrainean s-a dovedit a fi predominant în creația lui Isidor Vorobchievici datorită istoriei, tradițiilor și obiceiurilor, limbii ucrainene. El și-a început activitatea în anii 60 ai secolului al XIX-lea, când pe arena culturii ucrainene se aflau deja iluștrii predecesori Ivan Kotlearevski, Taras Șevcenko, Markian Șașkevici, iar în Bucovina începea să răsunе tot mai puternic vocea de scriitor a contemporanului său, Iuri Fedkovici. În mediul compozitorilor ucraineni deveniseră cunoscute numele lui Dmîtro Bortneanski și Mîkola Verbički. Orientarea spre cultura ucraineană i-a dat posibilitate lui I. Vorobchievici să devină, alături de I. Fedkovici, inițiatorul procesului literar ucrainean din Bucovina și primul compozitor național al ținutului.

І. Франко, оцінюючи історичне значення творчості С. Воробкевича, справедливо назвав його одним «з перших жайворонків нової весни нашого народного відродження» [5]. Авторитетний дослідник творчості та упорядник тритомного зібрання творів (1909-1911) С. Воробкевича Осип Маковей розгорнув думку Каменяра щодо історичної ролі Сидора Воробкевича і так писав про нього: «Справді він, може, й не соловій між поетами, може, дійсно лише жайворон, але й жайворонкова пісня дуже любима – та ще по такій тяжкій зимі, по такій безпросвітній темноті, в якій жила Буковина до часів Воробкевича та Федьковича. Багато було у Воробкевича і таланту, і свідомості, і енергії, і доброї волі, і любови до свого народу – і він служив ему щиро цілих сорок років» [1].

Щоб зрозуміти надто багату і різножанрову творчість С. Воробкевича, необхідно звернутися до витоків його таланту. Народився в Чернівцях у родині педагога Івана Воробкевича – викладача філософії та катехізису міського ліцею. Мати Єлизавета Корлацан походила з містечка Кимпулунг і була донькою священника. У сім'ї Івана та Єлизавети, окрім Сидора, було ще двоє молодших дітей – син Григорій (у майбутньому український письменник, що виступав під псевдонімом Наум Шрам) та донька Аполонія. Доля дітей склалася так, що вони у ранньому віці осиротіли і їх на виховання забрав дідусь Михайло – священник в Кіцмані. Тут Сидір навчався у початковій німецькій школі, а вдома вихованням дітей займалася переважно бабуся Параскева, яка й прищепила дітям любов до української історії, народних пісень, казок, переказів. Читати по-українськи навчав дідусь. Вплив на виховання любові до української мови, пісні мав ще дядько по лінії бабусі Василь Юзарковський, батько якого свого часу, втікаючи від російської воячини, прибув на Буковину з Наддніпрянщини.

Осиротілі діти бували і в родині матері в Південній Буковині, де навчилися вільно розмовляти по-румунськи. Знання мови ма-

Ivan Franko, apreciind importanța istorică a lui I. Vorobchievici, l-a numit pe bună dreptate una din „primele ciocârlii ale noii primăveri a renașterii noastre naționale”. Osip Makovei, cunoscut cercetător al creației și alcătuitorul culegerii în trei volume a operei lui Isidor Vorobchievici (1909-1911), a dezvoltat această idee a lui Franko despre rolul istoric al lui Vorobchievici, în următoarele rânduri: „Desigur, s-ar putea să nu fie o privighetoare printre poeți, poate că într-adevăr este doar o ciocârlie, dar și tri-lul ciocârliei încântă auzul – și încă după o iarnă atât de grea, după un întuneric atât de greu în care a trăit Bucovina până la Vorobchievici și Fedkovici. Vorobchievici a avut destul talent și cuget și energie și bunătate și dragoste pentru poporul său și el i-a slujit cu trup și suflet timp de patruzeci de ani”¹.

Petru a înțelege cât de bogată și variată a fost creația lui I. Vorobchievici, vom reveni la izvoarele talentului său. S-a născut la Cernăuți în familia preotului Ivan Vorobchievici, profesor de filosofie și catehism la liceul din oraș. Mama, Elisaveta Corlățan era fiică de preot din Câmpulung. Pe lângă Isidor, în familia soților Ivan și Elisaveta creșteau încă doi copii mai mici – fiul Grigore (viitorul scriitor ucrainean care semna cu pseudonimul Naum Șram) și fiica Apolonia. Soarta copiilor a dispus ca ei să rămână orfani la o vârstă fragedă, luându-i să-i crească bunicul Mihailo, care era preot la Chițmani (Cozmeni). Acolo Isidor a fost dat la școala primară germană, iar acasă, de educația copiilor se ocupa în principal bunica Parascheva. Anume ea le-a altoit dragostea pentru istoria ucraineană, cântecele și poveștile populare. Bunicul îi învăța să citească în limba ucraineană. La cultivarea dragostei copiilor pentru limba și cântecele populare ucrainene a contribuit și Vasîl Yuzarkovski, un unchi pe linia bunicii, al cărui tată, la timpul său, fugise de frica rușilor, de dincolo de Nipru și se stabilise în Bucovina.

Copiii orfani plecau des și la rudele mamei în sudul Bucovinei, unde au învățat să vorbească liber și limba română. Mai târziu

тері в майбутньому стало у пригоді С. Воробкевичу як письменнику, композитору, журналістові та церковнослужителю. За свідченням тодішнього професора чернівецького університету С. Смаль-Стоцького, початки серйозного захоплення українським словом припадають на час навчання С. Воробкевича в духовній семінарії у Чернівцях (1856-1860). Завдяки окремим викладачам та друзям українцям йому вперше потрапили до рук збірники народних пісень Жеготи Паулі, Вацлава з Олеська, М. Максимовича, а також познайомився з постичними творами Тимка Падурі та Миколи Устияновича, з поезією Антона Могильницького «Скит Манявський». Романтичне захоплення семінариста українським поетичним словом настільки захопило його, що й сам в 1858 році почав складати вірші, переспівувати їх на власні мелодії.

По закінченні духовної семінарії С. Воробкевич одружився з Леонтиною Бендевською – дочкою директора школи з міста Серет – та висвятився 1861 року і став парохом у селі Давидени (нині Сторожинецький район; будівля церкви, в якій правив отець Ізидор, збереглася). На цій парафії він прослужив чотири роки, а далі його шлях проліг до Руської Молдовиці, де був священником до 1867 року.

Упродовж шести років священницької праці С. Воробкевич надзвичайно багато працював творчо: штудіював українську мову, історію, збирав та записував фольклорні твори. На цей час припадає знайомство з творами Т. Шевченка, М. Шашкевича, Ю. Федьковича. У цьому йому сприяло знайомство через листування з львівськими редакторами та культурними діячами Я. Головацьким та Б. Дідицьким. Саме їм надіслав кілька своїх віршів, з яких був відчутним неабиякий поетичний талант. Так, в 1863 році львівські друзі у літературному збірнику «Галичанин» (III і IV випуски), що самі ж редагували, помістили перші поезії буковинця під загальною назвою «Думки з Буковини» – «То наші

цunoașterea limbii materne a mamei i-a prins bine lui I. Vorobchievici ca scriitor, compozitor, ziarist și preot.

Din mărturiile profesorului de atunci al Universității din Cernăuți, Stepan Smal-Stocki, aflăm că I. Vorobchievici a început să se intereseze serios de literatura ucraineană în perioada când era student la seminarul teologic din Cernăuți (1856-1860). Datorită unor profesori și prieteni din rândul ucrainenilor, pentru prima dată el a luat cunoștință de culegerile de cântece populare ale lui Zegota Pauli, Waclaw z Oleska, Mihailo Maximovici, precum și de creațiile poetice ale lui Tîmko Padura și Mîkola Ustianovici, poemul „Schitul Maneava” de Anton Mohilnițki. Pasiunea romantică a seminaristului pentru cuvântul poetic ucrainean a fost atât de puternică încât în anul 1858 a început el însuși să compună versuri și să le cânte pe melodii proprii.

După absolvirea seminarului, I. Vorobchievici s-a căsătorit cu Leontina Bendevschi, fiica directorului școlii din Siret. În anul 1861 a fost hirotonisit și numit paroh în satul Davideni de lângă Storojineț (biserica în care a slujit părintele Isidor se păstrează și astăzi). Timp de patru ani a slujit în această parohie, după care destinul l-a adus la Rușii Moldoviței (ucr. Руська Молдовиця), unde a fost preot până în 1867.

În acești șase ani de preoție, Isidor Vorobchievici a desfășurat o intensă activitate de creație, studiind limba ucraineană și istoria, adunând și înregistrând piese folclorice. Tot în această perioadă ia cunoștință mai îndeaproape de operele lui T. Șevcenko, M. Șașkevici, I. Fedkovici. De un real folos i-a fost corespondența cu redactorii și activiștii pe tărâm cultural din Lvov, Iakiv Holovațki și Bogdan Didîțki. Anume lor el le-a trimis câteva din versurile sale, din care răzbătea un vădit talent poetic. Astfel, în 1863 prietenii din Lvov au publicat în edițiile III și IV ale almanahului literar „Galițianul” («Галичанин»), pe care tot ei îl redactau, primele poezii ale bucovineanului, grupate sub genericul „Gânduri din Bucovina” – „Aceștia sunt Carpații

любі високі Карпати», «Розлука козака», «Козак Зозуля», «Чому русини плаче», «Де серце мос», «Мельничиха». Цей поетичний цикл був підписаний вперше псевдонімом Данило Млака. У майбутньому поет використовував й інші псевдоніми – Морозенко, С. Волох, Семен Хрін, Демко Маковіичик та ін. З першої ж публікації ім'я Воробкевича-поста стає популярним, його твори починають друкувати галицькі та буковинські літературні видання.

З часом О. Маковей писав, що С. Воробкевич, працюючи у віддалених буковинських селах, краще знав про літературні новини та громадсько-культурний рух на Україні, аніж «усі тодішні буковинці, винявши хіба кількох у Чернівцях та Федьковича в Путилові» [6].

З осені 1867 року С. Воробкевич у Чернівцях, прожив тут до останнього подиху. Викладав музику та співи в духовній та учительській семінаріях, а з відкриттям у 1875 році університету – професор церковної музики та співу на богословському факультеті. У Чернівцях письменник, який мав уже значний доробок як поет-лірик та прозаїк, тимчасово дещо відходить від літературної творчості, а більше віддається до вдосконалення своєї музичної освіти – упродовж кількох місяців навчається у Віденській консерваторії. Отримавши спеціальне свідоцтво, він тим самим здобув офіційне право викладати дисципліни з музики та займатися композиторською діяльністю. Працюючи викладачем музики, педагог відчув брак підручників з відповідних предметів, тому береться за самостійне створення навчально-методичної літератури. За короткий час підготував німецькою мовою «Загальний підручник музики», «Елементарний підручник гармонії» (1869), у 1870 р. видає у Чернівцях «Збірник пісень для шкіл народних...», укладає «Співанник для шкіл народних» (вперше виданий у Відні 1889 р.), який використовувався у школах Західної України упродовж тривалого часу.

Брак підручників з музики відчували й школи з румунською мовою викладання. С.

наштри dragi, înalți», „Despărțirea cazacului”, „Cazacul Zozulea”, „De se plânge ruceanul”, „Unde-i inimioara mea”, „Morărița”. Acest ciclu de poezii a fost semnat pentru prima dată cu pseudonimul Danilo Mlaka. Mai târziu viitorul poet folosește și alte pseudonime – Morozenko, S. Voloh, Semen Hrin, Demko Makoviicik etc. Numele lui Vorobchievici-poetul devine popular chiar de la prima sa publicare, lucrările lui încep să apară în edițiile literare galițiene și bucovinene.

Mai târziu, O. Makovei avea să consemneze că I. Vorobchievici, deși lucra în sate bucovinene îndepărtate, cunoștea noutățile literare și mișcarea culturală din Ucraina mai bine decât „toți bucovinenii de atunci, poate cu excepția a câtorva la Cernăuți și a lui Fedkovici la Putilov”⁶.

Din toamna anului 1867 I. Vorobchievici a locuit la Cernăuți până la ultima sa suflare. A predat muzică și canto la seminarul teologic și școala normală de învățători, iar din 1875, când s-a deschis Universitatea din Cernăuți, a devenit profesor de muzică liturgică la facultatea de teologie. La Cernăuți, scriitorul care avea deja un bagaj substanțial ca poet liric și prozator, se îndepărtează puțin de creația literară, consacându-se perfecționării în arta muzicală – câteva luni studiază la Conservatorul din Viena. Obținând un certificat de specialitate, el a primit și dreptul oficial de a preda disciplinele muzicale și a se ocupa de componistică. Lucrând ca profesor de muzică, pedagogul a simțit lipsa de manuale pentru disciplinele respective, de aceea începe să alcătuiască singur literatură didactico-metodică. Într-un timp scurt a pregătit în limba germană „Manual general de muzică” și în limba română „Manual de armonie muzicală” (Cernăuți, 1869), în 1870 editează tot la Cernăuți „Culegere de cântece pentru școalele populare...”, alcătuieste un „Caiet de cântece pentru școalele populare” (editat prima dată la Viena în anul 1889), care a fost folosit mult timp în școlile din vestul Ucrainei.

Lipsa de manuale de muzică se făcea simțită și în școlile cu predarea în limba română.

Воробкевич, як знавець музичної культури румунського народу, підготував і видав навчальний посібник «Colecțiune de cîntece populare» (Відень, 1889). До першої школи популяре» (Відень, 1889). До цього видання увійшли фольклорні твори пісні С. Воробкевича на слова В. Алесандрі та М. Емінеску.

У чернівецький період С. Воробкевич багато часу віддавав громадсько-культурній роботі, зокрема, був серед ініціаторів та засновників культурно-освітнього товариства «Руська бесіда» (1869-1940), у 1880-1883 рр. очолював його. Участь у цій громадській організації змусила в 70-х роках активізувати свою літературну діяльність. Він друкує художні твори в таких буковинських виданнях, як «Буковинская зоря», «Родимый листок», «Буковинський православний календар». Таким чином письменник збагачував загальний літературний процес на Буковині, започаткований Ю. Федьковичем.

Не можна оминати в діяльності С. Воробкевича таку важливу сторінку, як редакційно-видавнича. З його ініціативи та при підтримці львівських народовських діячів – братів Осипа та Олександра Барвінських, він в 1877 р. упорядкував перший українською мовою на Буковині літературний альманах «Руська хата». Значення цього видання в тому, що воно вмістило на своїх сторінках твори письменників з Галичини, Наддніпрянщини та Буковини, зокрема з галичан – поезії Корнила Устияновича («На зорях», «Молитва», «Думка»), з наддніпрянців – П. Куліша («Хуторянка або співа-на хвала молодій перед весільними гостями. (Антична народна дивовижа. Лібретто)» та Г. Барвінок (оповідання «з народних уст» - «Трудящий шукає долі, а доля шукає трудящого» та «Чорт у кріпацтві»). З буковинських поетів С. Воробкевич помістив в альманасі твори Ю. Федьковича («Явір», «Де доля», «О чом Дунай», «Волошин», трагедія «Довбуш»), Григорія Воробкевича («Думки», «Богдан під Львовом», «Берестечко»), Омеляна Поповича («Сам на себе нарікаю»), власні вірші («Для мене

I. Vorobchievici, fiind inițiat în cultura muzicală a poporului român, a pregătit și a editat manualul „Colecțiune de cîntece pentru școlile populare” (tipărit la Viena, 1889). În această culegere au intrat atât piese folclorice, cât și cîntece compuse de I. Vorobchevici pe versuri de Vasile Alecsandri și Mihai Eminescu.

În perioada cernăuțeană, I. Vorobchievici și-a consacrat mult timp activității de culturalizare a maselor, fiind unul din inițiatorii și fondatorii societății cultural-didactice „Ruska Besida” (1869-1940), iar în anii 1880-1883 a fost președintele ei. Activitatea în cadrul acestei organizații l-a făcut în anii 70 să-și intensifice eforturile în domeniul poeziei. El apare cu lucrări literare în publicații, ca „Bukovinskaia zorea” (Steaua bucovineană), „Rodimii listok” (Frunză pe ram), „Bukovînskii pravoslavniî kalendar” (Calendar ortodox bucovinean). În felul acesta, scriitorul a îmbogățit procesul literar general din Bucovina, la izvoarele căruia a stat I. Fedkovici.

În activitatea lui I. Vorobchievici nu poate fi trecută cu vederea o astfel de pagină importantă, ca munca de redacție și editorială. Din inițiativa sa și cu sprijinul fruntașilor mișcării populare din Lvov, Osip și Oleksandr Barvinski, în 1877 el a alcătuit primul almanah literar în limba ucraineană din Bucovina „Ruska hata” (Casa rusă). Importanța acestei apariții editoriale constă în faptul că în paginile ei au fost publicate lucrări ale scriitorilor din Galiția, partea superioară a Niprului și Bucovina – versuri de Kornil Ustianovici („În zori”, „Rugăciunea”, „Gândul”), Pantelimon Kuliș („Țărăncuța, sau Cântec de laudă miresei în fața nuntașilor”) și Hanna Barvinok („Muncitorul își caută norocul, iar norocul aleargă după el” și „Necuratul în iobăgie”). Dintre poeții bucovineni, în almanahul lui I. Vorobchievici și-au găsit locul scrieri de I. Fedkovici („Paltinul”, „Unde-i destinul”, „Ce spune Dunărea”, „Voloșin”, tragedia „Dovbuș”), Grigore Vorobchievici („Gânduri”, „Bogdan la porțile Lvovului”, „Beresteciko”), Omelian Popovici („Mă plâng pe mine însumi”), versuri proprii („Mie mi-e to-

однако», «У степену», «Нечаї», цикл «З нещасної Болгарії»). Отже, значення такого альманаху було незаперечне у сенсі єднання літературних сил розділених кордонами українських земель.

Починаючи з 1882 р. у Чернівцях румунською та українською мовами виходив церковно-літературний журнал «Світильник» («Candela»). Сидір Воробкевич редагував український відділ цього часопису від його заснування і до 1901 р. На його сторінках С. Воробкевич, за підрахунками П. Никоценка та М. Юрійчука, опублікував понад 100 проповідей («наук») для народу, які в майбутньому були видані окремими книгами: «Науки надгробні...» (1891), «Десять заповідей Божих і Молитва Господня» (1893) та «Науки для народа» (1899) [3].

У другій половині 70-х років С. Воробкевич поживав свою письменницьку і композиторську діяльність, особливо після вдалої постановки на сцені львівського театру його драми «Гнат Приблуда» (1876), з якої, вважав О. Маковей, можна «починати історію поважних сценічних творів з народного життя на землях Галичини і Буковини» [2]. Упродовж наступного десятиліття на сцені театру побачили світло рампи такі п'єси, як «Убога Марта», «Пан мандатор», «Пані молода з Боснії», «Новий двірник». Драматургія письменника принесла йому визнання ще й тим, що до своїх творів він писав музику. Зважаючи на успіхи в драматичному мистецтві та музиці в 1884 р. С. Воробкевича буковинці обрали першим головою новоствореного чернівецького «Руського літературно-драматичного товариства».

Водночас з «штуками» для театру С. Воробкевич значно рідше звертався до написання ліро-епічних творів («Гостинець з Боснії»), вірша-алегорії («Плакучий ліс»), художніх нарисів («Наш театр у повітовому містечку Н.», «Мошул Николай Сучавський»), оповідань («Панич Леонід») та ін.

У 1887 р. громадськість Буковини урочисто відзначила 25-літній ювілей творчої діяльності славетного буковинця.

„tuna”, „În stepă”, цикл „Din nefericita Bulgarie”). Astfel, însemnătatea acestui almanah nu poate fi pusă la îndoială sub aspectul unirii forțelor literare de pe pământurile ucrainene despărțite prin frontiere.

Începând din anul 1882, la Cernăuți a apărut în limbile română și ucraineană revista bisericească literară „Candela”. Isidor Vorobchievici a redactat secțiunea ucraineană a acestei reviste de la apariția primului ei număr și până în anul 1901. După calculele lui P. Nikonenko și M. Iuriiciuk, în paginile ei I. Vorobchievici a publicat peste 100 de predici („învățăturі”) pentru popor, care ulterior au fost editate în volume aparte: „Predici la înmormântare...” (1891), „Cele zece porunci ale lui Dumnezeu și Rugăciunea Domnului” (1893) și „Învățăturі pentru popor” (1899)³.

În a doua jumătate a anilor 70, Isidor Vorobchievici și-a înviorat activitatea de scriitor și compozitor, mai ales după lansarea reușită pe scena teatrului din Lvov a dramei sale „Hnat Pribluda” (1876), de la care, după cum considera O. Makovei, poate fi începută „istoria lucrărilor dramatice respectabile cu scene din viața populară de pe pământurile Galiției și Bucovinei”². În deceniul următor au văzut lumina rampei asemenea piese, ca „Sărmana Marta”, „Domnul mandator”, „Domnișoara din Bosnia”, „Noul portar”. Dramaturgia scriitorului i-a înmulțit faima și datorită faptului că el era și autorul muzicii pentru piesele sale. Apreciindu-i succesele în arta dramatică și muzicală, în 1888 bucovinenii l-au învrednicit pe I. Vorobchievici să fie primul președinte al „Societății literar-dramatice ruse”, create de curând.

Concomitent cu piesele de teatru, I. Vorobchievici a început să scrie tot mai rar lucrări lirico-epice. În perioada respectivă au apărut „Darul din Bosnia”, poemul-alergie „Pădurea plângătoare”, eseurile „Teatrul nostru în orașelul județului N.”, „Moșul Nicolai de la Suceava” ș.a.

În 1887 a fost marcat în mod festiv jubileul de 25 de ani de activitate literară a slăvitului bucovinean. „Calendarul bucovinean

буковинський календар на переступний рік 1888» помістив статтю-виступ професора С. Смаль-Стоцького «Ісидор Воробкевич (ювілейна споминка)» [4]. Автор розширив опис святкування ювілею авторства Омеляна Поповича [7]. Попри високу оцінку та значення творчого доробку С. Воробкевича в цілому для суспільно-культурного життя, відзначалося, що «торжество, уряджене Русинами своєму заслуженому братови Сидорови 17 мая с. р. було второю величавою рускою національною маніфестацією [після відзначення в 1886 р. 25-ліття літературної діяльності К. Федьковича – П. О.] на Буковині» [7].

Наприкінці XIX ст. ім'я С. Воробкевича як обдарованого письменника та композитора можна було зустріти на сторінках різних періодичних видань Галичини та Буковини, проте на окреме видання художніх творів автор самотійно не спромігся. Лише в 1901 р. він побачив свою першу і останню прижиттєву збірку поезій «Над Прутом», упорядковану та видану І. Франком у Львові. У передмові упорядник відзначив поважне місце буковинського поета у всеукраїнському літературному процесі і зазначив, що з усією нашою літературою його єднає «велика любов до руського народу і його слова», вірне і непохитне служіння «загальнонародним ідеалам добра, справедливості і братерства» [5].

Свій земний шлях С. Воробкевич закінчив у Чернівцях, де знайшов вічний спочинок на центральному кладовищі по вулиці Зеленій, неподалік від могили Ю. Федьковича. Чин похорону відслужили митрополит Володимир, 12 священників та 2 дякони. Прощальне слово у кафедральному соборі виголосив консисторський радник і редактор журналу «Candela» в 1903 р. Александр Манастирський. У журнальній інформації засвідчено, що похоронну процесію супроводжували від собору до кладовища 5 хорів, які представляли українську та румунську громади Чернівців.

Отож, феномен С. Воробкевича у тому,

пе anul următor 1888" a publicat articolul-discurs al profesorului S. Smal-Stocki „Isidor Vorobchievici (omagiul jubiliar)”⁴ și o amplă descriere a manifestărilor jubiliare de către Omelian Popovici⁵. Pe lângă înalta apreciere dată contribuției creației lui I. Vorobchievici la viața social-culturală în ansamblu, s-a menționat că „festivitățile organizate de ruteni în cinstea merituosului lor confrate Isidor în ziua de 17 mai a.c. au devenit a doua grandioasă manifestare națională rusă [după marcarea, în 1886, a jubileului de 25 de ani de activitate literară a lui I. Fedkovici – P.O.] în Bucovina”⁷.

La sfârșitul secolului al XIX-lea numele lui I. Vorobchievici, ca scriitor și compozitor înzestrat, putea fi întâlnit în paginile multor publicații periodice din Galiția și Bucovina, însă autorul nu a reușit să-și publice lucrările într-un volum aparte. Abia în anul 1901 el a văzut prima și ultima sa culegere de poezii antumă „Pe râul Prut”, alcătuită și editată la Lvov de Ivan Franko. În prefață, alcătuitorul a ținut să menționeze locul de frunte al poetului bucovinean în procesul literar din toată Ucraina, subliniind că de întreaga noastră literatură îl leagă „marea dragoste pentru poporul rutean și creația sa literară”, slujirea fidelă și neclintită a „idealurilor de bine, dreptate și fraternitate ale întregului popor”⁵.

Drumul pământesc al lui I. Vorobchievici s-a sfârșit la 18 septembrie 1903, în Cernăuți, unde și-a găsit odihna veșnică în cimitirul central de pe strada Zelena, nu departe de mormântul lui I. Fedkovici. Slujba de înmormântare a fost oficiată de mitropolitul Vladimir de Repeta, însoțit de un sobor alcătuit din 12 preoți și 2 diaconi. În catedrala orașului, cuvântul de rămas bun l-a rostit Oleksandr Manastîrski, consilier consistorial și redactorul revistei „Candela”. Din informația publicată în revistă aflăm că procesiunea de înmormântare de la catedrală și până la cimitir a fost însoțită de 5 coruri, reprezentând comunitățile ucraineană și românească ale orașului Cernăuți.

Concluzionând, se poate spune că activitatea de creație a lui Isidor Vorobchievici a fost

що його творчі вияви були на рідкість різнобічними та водночас гармонійно поєднувалися. Його твори стали могутнім чинником у підтримці «руської народної ідеї», «збудили не в однім серці чувство руськості» [4].

Література

1. О. Маковей, *Загальні замітки про поезії Ізидора Воробкевича* // Твори Ізидора Воробкевича. Львів, 1909. Т. I. С. 408.
2. О. Маковей, *Загальні замітки про драматичні твори Із. Воробкевича* // Твори Ізидора Воробкевича. Львів, 1911. Т. III. С. 408.
3. П. Никоненко, М. Юрійчук, *Сидір Воробкевич: життя і творчість*. Чернівці: Рута, 2003. С. 186.
4. С. Смаль-Стоцький, *Ісидор Воробкевич: (Ювілейна споминка)* // Буковинський календар на переступний рік 1888. Чернівці, 1887. С. 40.
5. І. Франко, *Збір. творів у 50-ти т.* К.: Наук. думка, 1982. Т. 33. С.114.
6. *Центральний державний історичний архів у Львові*. Фонд 386. Од. зб. 26. Арк. 149.
7. *Ювілей 25-літньої літературної діяльності Ісидора Воробкевича (Данила Млаки)* // Буковинський календар на переступний рік 1888. Чернівці, 1887. С. 41.

Olexandr POPOVICI, filolog, critic și istoric literar. Născut la 25 august 1959, în satul Jadova Veche, raionul Storjineț. Absolvent al Universității de Stat din Cernăuți, Facultății de Filologie – Secția ucraineană (1983). Studii postuniversitare la Departamentul de Literatură Ucraineană (1991). Doctor în filologie (1998). Ocupă mai multe funcții la Catedra de Literatură Ucraineană a Facultății: preparator (1983-1992), asistent ((1992-2004), conferențiar (2004), șef de catedră (2007-2009). Vicedecan al Facultății de Filologie (1999-2024). Autor al unor lucrări științifice – studiul monogra-

multilaterală și totodată îmbinată armonios. Opera sa a reprezentat un factor puternic al susținerii „ideii poporului rutean”, „au trezit în multe inimi sentimentul de apartenență la rutenism”⁴.

*Traducere din ucraineană
de Tudor ANDRIIEȘ*

Note

1. О. Маковей, *Загальні замітки про поезії Ізидора Воробкевича* // Твори Ізидора Воробкевича. Львів, 1909. Т. I. С. 408.
2. О. Маковей, *Загальні замітки про драматичні твори Із. Воробкевича* // Твори Ізидора Воробкевича. Львів, 1911. Т. III. С. 408.
3. П. Никоненко, М. Юрійчук, *Сидір Воробкевич: життя і творчість*. Чернівці: Рута, 2003. С. 186.
4. С. Смаль-Стоцький, *Ісидор Воробкевич: (Ювілейна споминка)* // Буковинський календар на переступний рік 1888. Чернівці, 1887. С. 40.
5. І. Франко, *Збір. творів у 50-ти т.* К.: Наук. думка, 1982. Т. 33. С.114.
6. *Центральний державний історичний архів у Львові*. Фонд 386. Од. зб. 26. Арк. 149.
7. *Ювілей 25-літньої літературної діяльності Ісидора Воробкевича (Данила Млаки)* // Буковинський календар на переступний рік 1888. Чернівці, 1887. С. 41.

fic „Osip Makovei, critic și istoric literar” (2001) și cartea „Scriitorii Bucovinei”, vol. I (2001), coautor – precum și al unor lucrări publicistice: „Storjineț, ținutul meu natal. Schițe și portrete” (Cernăuți, Ed. Prut, 2011), „Învățători și profesori din Bucovina – laureați ai Premiului «Omelian Popovici»” (Storjineț, KP „Storjinețka drukarnia”, 2014) ș.a. Laureat al Premiului Regional „Omelian Popovici” în domeniul Educației. Distins cu Diploma Ministerului Educației și Științei al Ucrainei (2002) și Insigna „Lucrător Emerit la Învățământului din Ucraina”(2009).